

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що процес професійної підготовки іноземних студентів-медиків потребує ретельного підходу до вибору методів, засобів та форм навчальної діяльності, яка повинна бути максимально практико-орієнтованою, спрямовуватися на формування спеціальних умінь і навичок, професійних якостей майбутнього лікаря. Досвід впровадження інноваційних методів в ПДМУ, поряд із традиційними, показує їх ефективність, тож вони заслуговують на увагу широкого кола педагогічних працівників медичних закладів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гай Л. А., Сухін Ю. В., Венгер В. Ф. та ін. Сучасні методи викладання медичних дисциплін у вищій школі. *Медична освіта*. 2016. № 1. С. 15-18. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2016_1_6
2. Лещенко Т. О., В. Г. Юфименко. Навчання української мови в багатоетнічній групі. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів : зб. наук. статей за матеріалами XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (23 жовтня 2020 р.)*. Харків : ХНАДУ, 2020. С. 130-134.
3. Лещенко Т. О., В. Г. Юфименко. Особливості мовної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів України. *Європейський вибір – невід’ємна складова розвитку вищої медичної освіти України : матеріали навч.-метод. конф.* Полтава, 2013. С. 111–112.
4. Ситковская М. Коммуникативность как основополагающая составляющая обучения русскому языку как иностранному. *Новий колегіум*. 2011. № 1. С. 49-52.
5. Філоненко М. М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного підходу: Методичні рекомендації для викладачів та здобувачів наукового ступеню доктора філософії (PhD) ВМ(Ф) НЗ України. Київ, 2016. 88 с.
6. Яцишина О. В. Гуманітарна підготовка іноземних студентів у медичних університетах : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти. *Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка*. Тернопіль, 2016.

УДК 811.111’42

Король Л. Л.

**Полтавський національний педагогічний університет імені
В. Г. Короленка, м. Полтава**

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено теоретичні погляди та практичні аспекти формування дискурсивної компетенції у студентів нелінгвістичних спеціальностей університету. Автор акцентує увагу на діяльнісних особливостях формування дискурсивної компетенції як складника іноземномовної комунікативної компетенції.

Ключові слова: *вища освіта, дискурс, академічний дискурс, дискурсивна компетенція.*

The article deals with the theoretical views and practical aspects of the formation of discursive competence in students of non-linguistic specialties of the university. The author emphasizes the activity features of the discursive competence formation as a component of foreign language communicative competence.

Key words: *higher education, discourse, academic discourse, discursive competence.*

В статье исследованы теоретические взгляды и практические аспекты формирования дискурсивной компетенции студентов нелингвистических специальностей университета. Автор акцентирует внимание на деятельностных особенностях формирования дискурсивной компетенции как составляющей иноязычной коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: *высшее образование, дискурс, академический дискурс, дискурсивная компетенция.*

Постановка проблеми. Проблема академічного дискурсу, його місця та ролі в сучасному соціумі, в професійних середовищах перебуває на вістрі наукових зацікавлень. Отож закономірно, що дискурсивну компетенцію майбутнього фахівця розглядають як передоснову фахової компетенції, запоруку професійної кар'єри (В. Борботько, В. Звєгінцев, В. Чернявська, А. О'Кееffe, J. Renkema, R. Patterson, J. Swales).

Огляд останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Маючи опертям ваговитий доробок попередників, на початок ХХІ століття парадигма теоретичного набутку сучасної дискурсології (Н. Арутюнова, Ф. Бацевич, А. Єрмоленко, В. Карасик, В. Кубрякова, Л. Куликова, Г. Почепцов, К. Серажим, М. Макаров, О. Морозова, О. Ільченко, І. Колесникова, М. Полюжин, С. Потапенко, Я. Федорів, І. Фролова, В. Чернявська, І. Шевченко, С. Шепітько, Т. Ширяєва, Т. Яхонтова, Т. van Dijk, G. Cook, K. Hyland, D. Tannen P. Thompson, Wodak R. та інші) впотужнилась ідеями формування дискурсивної компетенції у вищій школі. На думку багатьох учених (С. Боднар, О. Кучеренко, О. Кучерява, Н. Головіна, Л. Максимук, К. Сєдов, О. Серняк, Л. Черчата, А. Cross, P. T. Virtanen, A. Weideman та інші), сучасна теорія дискурсу слугує засадою формування дискурсивної компетенції особистості.

Разом з тим попри значну кількість наукових студій дистинктивні прикмети академічного дискурсу наразі залишаються недостатньо вивченими, а шляхи формування дискурсивної компетенції здобувачів вищої освіти потребують як загального теоретичного осмислення, так і конкретизації практичних форматів.

Формулювання завдання дослідження. Пропоноване дослідження покликане дослідити аспекти формування дискурсивної компетенції у студентів нелінгвістичних спеціальностей закладів вищої освіти у ході роботи з іноземномовним текстом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Студент як суб'єкт академічного дискурсотворення повинен вільно обирати тип дискурсу відповідно до мети та комунікативної ситуації, дотримуватися канонів жанрової структури, збагачувати арсенал мовних засобів, застосовувати фонові знання тощо.

Спостережено, що нині феномен дискурсивної компетенції розглядається в нерозривному зв'язку з комунікативною компетенцією. Так, дослідниця проблеми формування дискурсивної компетенції Н. Головіна витлумачила дискурсивну компетенцію як цілісну здатність продукувати і сприймати тексти різних типів (жанрів) для досягнення комунікативного наміру суб'єкта мовлення в межах певної ситуації спілкування [1, с. 6].

За Ж. Горіною, дискурсивна компетентність – це здатність розуміти, адекватно інтерпретувати та породжувати тексти різних типів жанрів з метою досягнення комунікативного наміру суб'єкта мовлення в межах конкретної ситуації спілкування з урахуванням екстралінгвістичного контексту [2, с. 126].

Термін «дискурсивна компетентність», як переконує Л. Юрчук, пов'язаний зі сформованістю у мовця вмінь розуміти і самому створювати логічні, зв'язні висловлювання в усній або письмовій формі. Дослідниця зауважує, що дискурсивна компетенція – це не тільки текстотворення, а й знання типології, правил побудови дискурсу, а також уміння інтерпретувати дискурси відповідно до екстралінгвістичних особливостей ситуації спілкування [4, с. 37].

Спираючись на наведені міркування, можемо ствердити, що потреба у належному рівні сформованості дискурсивної компетенції постає перед студентами нелінгвістичних спеціальностей закладів вищої освіти винятково актуальною, адже цій когорті студентства бракує необхідних базових знань про сутність академічного дискурсу, його категорії, стратегії продукування, мовні маніфестанти цих стратегій тощо.

До смислового обшину дискурсивної компетенції українська дослідниця О. Кучерява уналежнила й такі основні вміння:

- розрізняти лінгвістичні й екстралінгвістичні параметри дискурсу, встановлювати й усвідомлювати взаємозв'язок мовних засобів з екстралінгвістичними аспектами комунікації;

- вибирати тип дискурсу;

- розпізнавати та послуговуватися ключовими маркерами різних типів дискурсу;

- вибудовувати та сприймати цілісні структури з урахуванням екстралінгвістичних параметрів ситуації;

- будувати та сприймати цілісні дискурси з урахуванням екстралінгвістичних параметрів ситуації та особливостей їх семантико-прагматичної та граматичної організації [3, с. 214].

Важливим у формуванні таких умінь у групах студентів нелінгвістичних спеціальностей університету грає їхнє раціональне комбінування з формуванням лексичної, граматичної, інших складників комунікативної компетенції та відбір методів, форм, прийомів, застосовуваних викладачем для втілення конкретної дидактичної мети.

Сучасні лінгводидакти слушно привертають увагу до такого прийому роботи, як повний / частковий дискурсивний аналіз тексту, який спирається на «...аналіз дискурсу як результату (текст) і процесу мовленнєво-мислиннєвої діяльності (дискурс) з метою виявлення екстралінгвістичних, семантичних, когнітивних та мовленнєвих аспектів його формування, з'ясування функціональної спрямованості та соціальної організації» [3, с. 215], на спостереження за екстралінгвістичним контекстом та забезпечує готовність студента до самостійного іноземномовного дискурсотворення.

Залучення студентів до дискурсотворчої діяльності на практичному занятті та під час виконання завдань самостійної роботи чи індивідуального завдання (підготовка наукового повідомлення / доповіді, розроблення елементів візуалізації та ін.) відбувається шляхом виконання низки вправ і завдань, на початковому етапі ґрунтованих на навчальному тексті, а відтак – на виконанні проєктів, зміст яких забазовано на професійних зацікавленнях майбутніх фахівців та дослідницько-творчій навчальній діяльності.

Практика викладання обов'язкової навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» та вибіркової дисципліни «Іншомовний академічний дискурс» на нелінгвістичних спеціальностях Полтавського національного

педагогічного університету імені В. Г. Короленка довела ефективність низки вправ, які спонукають до застосування інформації з навчального тексту в процесі творення дискурсу, як-от:

1. Прокоментуйте назву тексту. Чи віддзеркалено в ній його зміст? Наведіть аргументи.

2. Доберіть ключові слова до тексту.

3. Складіть речення із наведених слів та словосполучень так, щоб вони становили синтаксичну єдність (висловлювали одне розгорнуте повідомлення).

4. Складіть текст, використовуючи подані нижче речення.

5. Напишіть вступ та висновковий абзац до тексту. Як пов'язані завершальна частина зі вступом?

6. Схарактеризуйте мовні засоби, за допомогою яких автор встановлює контакт із читачем / за допомогою яких забезпечується зв'язність пропонованого тексту. Наведіть приклади.

7. З'ясуйте ознаки жанру есе / статті на прикладі тексту. Складіть перелік таких ознак. Працюючи в групі, порівняйте його з результатами інших членів групи.

8. Прокоментуйте висловлювання. Презентуйте своє аргументування за алгоритмом: теза – два аргументи «за»; теза – два аргументи «проти».

9. Відредагуйте уривок тексту, враховуючи ознаки жанру наукової доповіді. Зробіть висновок щодо особливостей мовного оформлення означеного жанру академічного дискурсу.

10. Схарактеризуйте тест множинного вибору як жанр академічного дискурсу. Створіть тестові завдання на основі пропонованого тесту / доберіть три професійно спрямовані тексти, створіть на їхній основі завдання для тесту множинного вибору та підготуйте ключі правильних відповідей.

11. Відредагуйте текст так, щоб його зміст передавало одне SMS повідомлення.

12. Підготуйтеся виголосити повідомлення (2–3 хв.) на основі наведених ключових слів. Візьміть до уваги способи встановлення контакту з аудиторією, необхідні для успішного виступу.

13. Створіть хмару слів, яка проілюструє зміст тексту. Аргументуйте добір лексичного контенту.

14. Перегляньте мультимедійну презентацію та підготуйте план доповіді на її основі. Що варто змінити в презентації відповідно до Вашого плану? Чому?

У ході моделювання навчальних завдань, спрямованих на формування основ дискурсивної компетенції у студентів нелінгвістичних спеціальностей, доцільно враховувати принципи доступності, поступового ускладнення навчальної діяльності, професійної спрямованості, актуальності навчального матеріалу.

Висновки з цього дослідження та перспективи. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що формування дискурсивної компетенції розширює діапазон навчальних вправ та завдань, окреслює нові можливості для втілення принципу комунікативної спрямованості у навчанні іноземної мови студентів нелінгвістичних спеціальностей закладу вищої освіти. Подальше дослідження піднятої проблеми пов'язуємо з обґрунтуванням типології вправ, які мотивують студентів до дискурсотворення в ході роботи з навчальним професійно орієнтованим текстом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головина Н. П. Формирование дискурсивной компетенции у учащихся старших классов в процессе обучения репродукции и продукции иноязычных письменных текстов (школа с углубленным изучением английского языка) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/ Российский гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. Санкт-Петербург, 2004. 28 с.
2. Горіна Ж. Д. Дискурсивна складова комунікативної компетенції майбутніх словесників. *Наука і освіта*. 2007. № 3. С. 125–128.
3. Кучерява О. А. Шляхи активізації дискурсивної діяльності студентів філологічних факультетів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 8. С. 213–217.
4. Юрчук Л. В. Дискурсивна компетенція, її роль та формування в системі навчання міжкультурної комунікації у студентів немовного вузу. *Лінгвістичні та методологічні проблеми технології навчання іноземним мовам в сучасних умовах* : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. семінару, Київ, 13 лют. 2012 р. Київ : НУХТ, 2012. С. 37–38.

УДК 811.11.13

Костенко В. Г., Сологор І. М.

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава
ЖАНРОВО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ
МОВАМ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
«СТОМАТОЛОГІЯ») В КОНТЕКСТІ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Жанрово-орієнтований підхід у вітчизняній і зарубіжній методиці викладання іноземних мов за професійним спрямуванням розглядають як один з найбільш ефективних у рамках когнітивно-комунікативної парадигми навчання іноземним мовам. Мета розвідки – визначити лінгводидактичний потенціал жанрово-орієнтованого підходу при формуванні іншомовної професійної компетентності у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія» Полтавського державного медичного університету та окреслити напрямки удосконалення лінгво-дидактичних умов щодо його впровадження. Такий підхід уможливорює моделювання ситуацій професійного спілкування, а знання актуального репертуару жанрів, їхніх прагматичних, структурно-композиційних, мовних, риторичних характеристик та конвенцій англomовного дискурсу стоматології у цілому допомагає навчити раціонально планувати і продукувати власні висловлювання, які б повністю відповідали сучасному професійному контексту. Перспективними завданнями щодо поліпшення реалізації жанрово-орієнтованого підходу є розробка жанрово-орієнтованих методик навчання, спрямованих на оволодіння моделями, сценаріями, стратегіями та тактиками мовленнєвої поведінки у типових сферах професійного спілкування.

Ключові слова: іноземна мова за професійним спрямуванням, професійне спілкування, дискурс стоматології, жанрово-орієнтований підхід, жанр.

Жанрово-ориентированный подход в отечественной и зарубежной методике преподавания иностранных языков в профессиональных целях рассматривается как одно из наиболее эффективных направлений в рамках когнитивно-коммуникативной парадигмы обучения иностранным языкам. Цель предлагаемой работы – определить лингводидактический потенциал жанрово-ориентированного подхода при формировании иноязычной профессиональной компетентности у соискателей второго (магистерского) уровня высшего образования по специальности 221 «Стоматология» Полтавского государственного медицинского университета и определить направления усовершенствования лингво-дидактических условий при его использовании. Такой подход позволяет смоделировать ситуации профессионального общения, а знание актуального